

Władysław Szczęch

SIECI FREE-NET FREE-NET

Abstrakt: *Omówiono początki powstania, cele i zadania sieci Free-Net. Przedstawiono podstawowe informacje o wybranych sieciach Free-Net oraz warunki zapoczątkowania ich utworzenia w Polsce.*

Abstract: *The origins, aims and functions of Free-Nets. The basic informations on some Free-Nets. The general purpose for creating a Free-Nets in Poland.*

*
*   *

Pierwsza sieć Free-Net o nazwie Cleveland Free-Net powstała w 1986 r. w Cleveland (USA) z inicjatywy dra T. Grundnera. Działo się to w okresie, gdy dostęp do usług sieci komputerowych mieli w zasadzie pracownicy uczelni, instytutów badawczych i przedsiębiorstw, a wykorzystywane były one w ich pracy zawodowej. Celem twórców sieci Free-Net było zainspirowanie i zaktywizowanie przedsięwzięć zmierzających do udostępnienia dostępu do sieci komputerowych jak najszerszym kręgom społeczeństwa, szczególnie ludziom młodym oraz poszukującym szybkiego dostępu do informacji. Niewątpliwą ich zasługą było dostrzeżenie ogromnego znaczenia usług sieci komputerowych dla rozwoju społeczeństwa oraz chęć odpowiednio szybkiego przygotowania się do ich maksymalnego wykorzystania przez jak najliczniejsze kręgi ludzi we wszelkich sferach ich życia. T. Grundner utworzył w 1989 r. National Public Telecomputing Network (NPTN), organizację która określała wspólne zasady i standardy działania kolejnych sieci Free-Net. Sieci te powstawały początkowo w USA, następnie w Kanadzie, Australii oraz krajach europejskich. W opracowanych

w 1996 r. przez Morino Institute oraz przez Petera Scotta listach sieci Free-Net wymienionych jest ich prawie 300 w 12 krajach świata [zob. Adresy internetowe na końcu rozdziału].

Głównymi zadaniami sieci Free-Net są:

- zapewnienie bezpłatnego dostępu do usług sieci komputerowych mieszkańcom danego regionu, czyli społeczności lokalnej;
- dostarczenie nowoczesnego narzędzia wymiany informacji w społecznościach lokalnych, sprzyjającego zacieśnianiu więzów międzyludzkich;
- ułatwienie łączności grupom ludzi o podobnych zainteresowaniach pozazawodowych;
- rozpowszechnianie informacji o regionie i o sprawach dotyczących społeczności lokalnych, np. informacji administracyjnych, kulturalnych, turystycznych, gospodarczych.

Podstawowymi cechami sieci Free-Net są:

- bezpłatne udostępnianie usług sieci (sieć niekomercyjna);
- świadczenie usług dla mieszkańców danej społeczności lokalnej (sieć regionalna);
- oparcie działania sieci na pracy wolontariuszy i dotacjach instytucji samorządowych lub osób prywatnych (sieć komunalna);
- podejmowanie działań i dostarczenie narzędzi do zdobywania wiedzy i podnoszenia umiejętności, w tym w zakresie wykorzystania komputerów (sieć edukacyjna);
- rozpowszechnianie informacji i usług niezwiązanych z pracą zawodową jej użytkowników, ale służących rozwojowi społecznemu i kulturalnemu mieszkańców regionu – promocja inicjatyw lokalnych w tym kultury, edukacji, turystyki, handlu, ochrony zdrowia itp. (sieć promocyjna).

Tworząc sieci Free-Net, zakładano, że powinny one sprzyjać podwyższaniu poziomu umiejętności korzystania z komputerów i usług sieci komputerowych, szczególnie przez tych mieszkańców społeczności lokalnych, którzy nie mają dostępu do sieci w swoich miejscach pracy. Zarówno T. Grundner, jak i inni twórcy sieci Free-Net zgodnie uważają, że wśród sieci komputerowych spełniają one funkcje odpowiadające funkcjom bibliotek publicznych wśród innych typów bibliotek.

Ciekawymi sieciami Free-Net są m.in. the Greater Columbus Free-Net; the Rio Grande FreeNet; FAIRNET; Three Rivers Free-Net; Prairenet Community Network (USA); ACTEIN oraz Cinema Freenet (Australia); Edmonton FreeNet (Kanada); Freenet Finland Helsinki czy V.I.P Freenet (Wyspy Dziewicze) i in.

I tak np. sieć SEFLIN (<http://www.seflin.org/>) oferuje na głównej stronie WWW informacje, z następujących dziedzin:

- sztuka (taniec, festiwale, koncerty, muzea, galerie, parki, teatry, a także restauracje);
- edukacja i szkolnictwo;
- dom, ogród, życie codzienne;
- biblioteki i literatura;
- nauka i technologia;
- nowości i media (prasa, radio, telewizja, telewizja kablowa, czasopisma, w tym „linki” do tytułów gazet, programów telewizyjnych i radiowych itd.);

- „linki” do grup dyskusyjnych;
- lista placówek kulturalnych dla dzieci, nastolatków i osób dorosłych wraz z linkami do ich stron w sieci;
- biznes, pieniądze i podatki;
- instytucje rządowe i samorządowe;
- prawo, akty prawne;
- medycyna i zdrowie, placówki służby zdrowia;
- religia, kościoły i wyznania;
- filozofia;
- serwis socjalny;
- sport;
- podróże;
- inne Free-Nety;
- wprowadzenie do Internetu (wyjaśnienie podstawowych pojęć, połączenia, metody i rodzaje wyszukiwania itp.).

Istnieją liczne przykłady utworzenia sieci Free-Net w krajach Europy Środkowej (Węgry, Rosja, Ukraina). W zasadzie w klasycznej postaci brak ich jeszcze w Polsce. Tym niemniej można wskazać w Polsce szereg inicjatyw i stron WWW, które posiadają pewne cechy sieci Free-Net. Są to z jednej strony WWW poszczególnych miast czy regionów (Wirtualna Polska, Wirtualny Kraków, strona WWW Cyfronetu – Kraków i wiele, wiele innych), z drugiej strony pojawianie się organizacji, które bezpłatnie lub za niewielką opłatą udostępniają usługi poczty elektronicznej (np. serwer „frico”), czy w końcu powstawanie lokalnych sieci komputerowych na osiedlach mieszkaniowych (np. sieć osiedlowa w Biskupinie, sieci Jasień-NET, KOBnet, Lokalna Sieć Komputerowa Swarzędz, LAN Osiedla Stegny w Warszawie, Osiedlowa Sieć Komputerowa Wieczysta Net w Krakowie czy Wirtualny Falowiec).

Utworzenie regionalnej sieci Free-Net w Krakowie należałoby rozpocząć od:

- znalezienia grupy ludzi przekonanych o potrzebie i celowości utworzenia takiej sieci oraz chcących poświęcić swój czas i umiejętności na rozpoczęcie i kontynuowanie projektu;
- zainteresowania projektem instytucje samorządowe, biblioteki, uczelnie, szkoły i instytucje mogące zapewnić dostęp do sieci (np. Cyfronet, Telekomunikacja Polska);
- przeprowadzenia akcji propagującej powstanie sieci z zaangażowaniem mass-mediów;
- zorganizowania grupy wolontariuszy do przygotowania projektu sieci Free-Net, a później do różnych prac technicznych, programowych, prowadzenia usług i obsługi sieci;
- zapewnienie środków finansowych na działanie sieci (sponsorowanie, dary, płatne informacje w sieci, dotacje itp.);
- opracowania ramowego projektu sieci określającego zakres i tematykę jej usług, zasady pracy, zasady uczestnictwa w niej różnych instytucji i ich zadania, zasady korzystania z sieci przez mieszkańców.

Problematyce sieci Free-Net poświęcone są zajęcia specjalistyczne prowadzone dla studentów czwartego roku bibliotekoznawstwa i informacji naukowej UJ w formie komputerowej grupy dyskusyjnej. Prowadzona podczas nich wymiana

informacji znalazła pewne odzwierciedlenie w niniejszym artykule, za co pragnę studentom uczestniczącym w zajęciach w latach 1997–1999 złożyć w tym miejscu należne im wyrazy podziękowania.

WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA I OPRACOWANIA

- An Overview and Framework for the Directory of Public Access Networks. Prep. by Morino Institute – <http://www.morino.org>
- Garth, G. (1994). Freenets and the Politics of Community in Electronic Networks. *Government Information in Canada* 1, 16.
<http://www.usask.ca/library/gic/index.html>
- Heery, M. (1996). Academic Library Services to non Traditional Students. *Library Management* 17, 5, p. 3–13.
- Mattison, D. (1994). Librarians and Free-Net Movement. *Internet Librarian*, p. 46–50, 52.
- Wasman, W. (1993). Ask Dr Dino, or, my Life as an Electronic Reptile. *American Libraries*, p. 122–123.
- Yerkey, A.N. (1995). Librarians and Community Computer Network – a Training Institute. SILS SUNY at Buffalo, p. 13 (draft).

ADRESY INTERNETOWE

1. Adresy internetowe list sieci Freenet:

- <http://www.ligths.com/freenet>
- <http://www.morino.org>
- <http://www.cais.com/morino/htdocs>
- <http://www.ofcn.org/networks/By-State.html>
- <http://www.scn.org/other.freenets.html>
- <http://www.coin.missouri.edu/outside/freenets>
- <http://www.netlab.co.uk/freenet/free2.html>
- <http://www.gpfn.sk.ca/inet/freenets.html>
- <http://www.sils.umich.edu/community/community.html>
- <http://www.nptn.org>

2. Adresy internetowe wybranych sieci Freenet:

- Buffalo Free-net: <http://freenet.buffalo.edu>
- Greater Columbus Free-Net: <http://www.freenet.columbus.oh.us>
- Rio Grande FreeNet: <http://rgfn.epcc.edu>
- FAIRNET: <http://www.fairnet.org>
- SEFLIN : <http://www.seflin.org>
- Three Rivers Free-Net: <http://trfn.clpgh.org>
- Prairienet Community Network: <http://www.prairienet.org>
- ACTEIN: <http://freenet.actein.edu.au/acteinnew/australia.html>
- Cinema Freenet: <http://www.link.cs.cmu.edu/cinfn>
- the Edmonton FreeNet: <http://freenet.edmonton.ab.ca>
- Freenet Finland Helsinki: <http://www.freenet.hut.fi>
- V.I.P. Freenet: <http://www.usvi.net>